

Ta predlog je pripravljen na podlagi predloga iz maja 2013 in dela neformalne medresorske delovne skupine, sestavljene iz predstavnikov pristojnih resorjev in institucij, ki je opravljala delo od 26.3.2014 dalje do 12.6.2014 in se je sestajala na sedmih srečanjih. Nato je bil predlog dvakrat poslan v usklajevanje in so bile podane in upoštevane pripombe naslednjih sodelujočih: NIJZ, AVP, ARSO, MZI, SLOADO, URSVŠ, UKCLJ-CZ, MDDDSZ, URSK, MGRT, MZ(DJZ)

Uvod

Za zdravo življenjsko okolje smo odgovorni vsi: posamezniki, pravni subjekti, ki opravljajo kakršno koli dejavnost, lokalne skupnosti in država. Vsak lahko in mora prispevati svoj delež in se odgovorno obnašati do okolja, ki "smo ga prejeli na izposajo od kasnejših rodov", kot je bilo zapisano. Tudi za zmanjšanje izpostavljenosti nekaterim dejavnikom okolja, kot npr. hrupu lahko veliko naredimo sami. Obenem pa je potrebno, da se sprejme tudi ustrezno zakonodajo in izvaja ukrepe za izboljšanje stanja ter preprečevanje novih bremen.

Svetovna zdravstvena organizacija za območje Evropske regije, je na svoji 4. Ministrski konferenci 25. junija leta 2004, v Budimpešti sprejela zavezo za pripravo strategije in akcijskega načrta za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem. Leta 2010 je bila v Parmi na 5. Ministrski konferenci sprejeta Parmska deklaracija o okolju in zdravju. Ta je določila glavne prednostne cilje, ki naj bi jim države sledile. To je bilo podlaga, da je Vlada Republike Slovenije sprejela Strategijo za zdravje otrok in mladostnikov v povezavi z okoljem 2012-2020 (http://www.mz.gov.si/uploads/media/strategija_zdravje_otrok_040212.pdf), s sklepom št. 18100-1/2011/4 z dne 1.12.2011. Strategijo je pripravila Medresorska delovna skupina državnih sekretarjev za izvajanje zavez 5. Ministrske konference o okolju in zdravju otrok Evropske regije Svetovne zdravstvene organizacije 2010.

Na podlagi te strategije je bil izdelan Akcijski načrt, ki opredeljuje konkretne naloge resorjev in deležnikov do leta 2020.

V Akcijskem načrtu so zajete aktivnosti, ki bodo lahko pripomogle k zmanjšanju velikih¹ javnozdravstvenih problemov otrok in mladostnikov.

Pristojni resorji bodo za izvajanje akcijskega načrta zagotovili potrebna sredstva, kot je to določeno v zgoraj navedenem sklepu Vlade Republike Slovenije.

¹ Velik javnozdravstveni problem ima vse ali večino naslednjih značilnosti:

- prizadene veliko število ljudi ali ima potencial, da se hitro razširi,
- na njegov začetek ali potek zelo vplivajo družbeni vplivi,
- predstavlja velik delež v umrljivosti ali v manj zmožnosti prebivalstva, še posebej v mlajših starostnih skupinah (delovno aktivnem prebivalstvu),
- negativno vpliva na potomstvo,
- povzroča dolgotrajne učinke na zdravje (kronične bolezni),
- z njim so povezani veliki neposredni ali posredni stroški.
- nanj je mogoče vplivati z javnozdravstvenimi ukrepi (vključno z ukrepi v pristojnosti drugih resorjev).

Prioritetni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Uveljavitev Protokola voda in zdravje za razvoj integriranih politik o upravljanju vodnih virov in za reševanje izzivov na področju vode, in sodelovanje vseh pristojnih resorjev.	Ratifikacija Protokola voda in zdravje.	MZ, MOP	2016-2017	Slovenija je Protokol voda in zdravje podpisala leta 1999 v Londonu. Protokol je pomemben pravni instrument Svetovne zdravstvene organizacije, ratifikacija protokola v državah članicah pomeni implementacijo politike javnega zdravja SZO. Slovenija je aktivna članica SZO in njena ratifikacija pomembna tudi za ostale države kot primer dobre prakse.	Sprejet zakon o ratifikaciji Protokola o vodi in zdravju.	1
	Spodbujanje ² pitja pitne vode (pitniki) na javnih mestih in javnih ustanovah, še posebej v zdravstvenih in vzgojno varstvenih ustanovah. Vključitev specifičnih ciljev za otroke in mladostnike v nacionalne ukrepe za izvajanje Protokola voda in zdravje ter zagotovitev njihove izvedbo.	MZ, MIZŠ, MK³, NIJZ	2015-2020	Dostopnost do pitne vode na javnih mestih je predpogoj za spodbujanje prebivalstva, da fiziološko potrebo po tekočini nadomestijo z vodo iz pipe (namesto iz plastenk) kot najprimernejšo tekočino. Otroci so zelo občutljiva skupina glede zbolevanja (kratkoročnega in dolgoročnega) zaradi onesnažene pitne vode, kot je v Sloveniji npr: fekalna onesnaženost ter presežene koncentracije nitratov in morebitna prisotnost arzena (zlasti v Pomurju) v tistih vodovodih, za katere nimamo podatkov o kemijski onesnaženosti pitne vode - to so vsi vodovodi, ki oskrbujejo do 500 prebivalcev (Letna poročila o pitni vodi v Sloveniji).	Število pitnikov na javnih mestih in število pitnikov po posameznih tipih organizacij. Priprava navodil za pitje vode na javnih mestih (lončki za pitje, steklenice in skrb za njihovo higieno).	2
	Določitev vodovarstvenih območij in spodbujanje izvajanja ukrepov na vodovarstvenih območjih za zaščito vodnih virov In prilagoditev dejavnosti na teh območjih ⁴ .	MOP, MZ - NIJZ	2015-2020	Podatki o fekalni onesnaženosti: V letu 2012 je bilo pri rednih preskusih (3.449 odvzetih vzorcev) 15 % mikrobiološko neskladnih, 7 % zaradi <i>E.coli</i> . Delež neskladnih vzorcev močno pada z velikostjo oskrbovalnih območij; v razredu s 50-500 prebivalci je bilo mikrobiološko neskladnih 32 % vzorcev od tega zaradi <i>E. coli</i> 16 %.	Delež vodnih virov, kjer je uveljavljen vodovarstveni režim (sprejeti ukrepi za zaščito vode). Pesticidi in nitrati podzemni vodi.	3

² Nacionalni program o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje, je v pripravi

³ Ministrstvo za kulturo (mediji, reklama, oglaševanje po javnih medijih in otroških in mladinskih revijah)

⁴ Vsebinska je vključena tudi v Operativni program oskrbe s pitno vodo, za obdobje 2007-2013, ki postavlja za cilj zagotovitev oskrbe z varno pitno vodo in zmanjšanje deleža prebivalcev z lastno oskrbo (MOP, 2006).

Prioritetni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Dvig ozaveščenosti vseh deležnikov za zaščito vodnih virov			Delež neskladnih vzorcev v letu 2012 zaradi prisotnosti E. coli (fekalna onesnaženost): - mala oskrbovalna območja (50 – 1000 preb.) je 12 %, - srednja oskrbovalna območja (1001 – 10.000 preb.) je 2 %, - velika oskrbovalna območja (> 10.000 preb.) je < 1 %.	Dostop do varne pitne vode. Kakovost pitne vode.	3
	Izgradnja nacionalne informacijske baze o kakovosti voda	MZ – NIJZ, MOP - ARSO		Celovit pregled o kakovosti voda, ki omogoča ukrepanje in poročanje o kakovosti voda v Sloveniji skladno z evropskem pravnim redom in mednarodnem Protokolu voda in zdravje MOP in MZ zagotavljata monitoring podzemne in pitne vode (nosilec programa monitoringa podzemne vode potrebuje za oceno stanja in za predpisano poročanje tudi podatke o pitni vodi)	Povezljivost vodnih baz.	4
	Izvajanje ukrepov za gospodarno in varno rabo zajetij za pitno vodo, za zagotavljanje rezervnih zmogljivosti in varnega obratovanja javnih vodovodov in zmanjševanje vodnih izgub	OBČINE, MOP, MZ - NIJZ	2015-2020	Pravilnik o oskrbi s pitno vodo ter kadar je to edini način zagotovitve varne pitne vode, kot je v primeru občasne ali stalne fekalne onesnaženosti pitne vode ter onesnaženosti zaradi preseženih koncentracij kemijskih parametrov iz Priloge I, BEL B, Pravilnika o pitni vodi. V obdobju 2002-2012 je bilo skupno 15 hidričnih izbruhov (0-3 na leto). Skupno je zbolelo 1094 ljudi, od tega je bil 13-krat vzrok sistem za oskrbo s pitno vodo (970 zbolelih), ostali vzroki: hišno vodovodno omrežje in taborjenje. Sistemi, pri katerih je bil ugotovljen vzrok za hidrični izbruh v obdobju 2002 – 2012, so v letu 2013 oskrbovali od 50 do 85.000 oseb.	Dostop do varne pitne vode. Kakovost pitne vode. Hidrični izbruhi (epidemije).	5
	Zagotavljanje čiščenja odpadnih voda z zagotavljanjem ustreznega zbiranja, odvajanja in čiščenja komunalnih odpadnih voda ter graditvijo čistilnih naprav s pripadajočim kanalizacijskim omrežjem	OBČINE, MOP	2015-2020	Vsako leto je veliko število prijavljenih okužb zaradi gastroenterokolitizov neznane etiologije (okoli 15.000 prijav v letu 2011 – skoraj vsi okuženi so bili otroci do 15. leta starosti), po Zakonu o nalezljivih boleznih. http://www.ivz.si/gradiva_nalezljive_bolezni	Dostop do varne pitne vode. Kakovost pitne vode hidrični izbruhi (epidemije) ter število prijav otrok, zbolelih zaradi črevesnih nalezljivih boleznih. Delež očiščenih odpadnih vod.	6 6

Prioritetni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Izboljšanje dobre higienske prakse za ranljive skupine (Romi, begunci, ekonomski migranti, gradbeni delavci in ostala Ekonomska migracija in drugi)	OBČINE in MOP MOP, MZ		Izvajanje človekovih pravic do dostopa do pitne vode in ustreznega ravnanja z odpadnimi vodami. Izvajanje Nacionalnega programa ukrepov za Rome Vlade Republike Slovenije za obdobje 2010-2015 (Vlada Republike Slovenije, dne 18.3.2010)	Nabor in število promocijskega materiala in drugih orodij za ozaveščanje.	7
	Zagotavljanje stalnega izobraževanja vzgojiteljev, učiteljev, otrok in staršev o pomembnosti kakovosti pitne vode in ustreznih higienskih navad za zdravje.	MIZŠ, MZ - NIJZ, MOP, MK	2015-2020	Spletna stran ARSO prikazuje kazalce o problematiki pitne vode. Kazalci okolja (http://kazalci.arso.gov.si/): Dostop do varne pitne vode, Kakovost pitne vode, Hidrični izbruhi (epidemije), Vode, Zdravje ljudi in ekosistemov. Koristne informacije o problematiki pitne vode so tudi na spletnih straneh NIJZ (http://www.ivz.si/): Pitna voda, Človek, voda in zdravje.	Nabor in število promocijskega materiala in drugih orodij za ozaveščanje . Pokritost Slovenije z izobraževanji.	8
Razširitev nadzora nad kakovostjo kopalnih voda na vsa mesta v Sloveniji, kjer število kopalcev zadošča kriterijem za določitev območja.	Določitev minimalnih higienskih zahtev za kopalno vodo v bazenih z naravnimi biološkim čistilnim sistemom"	MZ-NIJZ, MOP, MORS	2015-2016	V Sloveniji imamo nekaj kopalšč z "naravnimi bazeni", ki uporabljajo tehnologijo za pripravo kopalne vode, ki temelji izključno na naravnem biološkem čistilnem sistemu, brez uporabe umetnih metod čiščenja in dezinfekcije. Predpisi za kopalno vodo, tako v bazenih, kot na površinskih vodah (reke, jezera, morje) ne predvidevajo bazenov z naravnim biološkim čistilnim sistemom, zato je treba to področje urediti.	Sprejet predpis oz. sprememba pravilnika, ki ureja kopalno vodo v bazenih.	9

Prioritetni cilj 1: Zagotavljanje zdravja prebivalcev z izboljšanjem dostopa do varne pitne vode ter ustreznega ravnanja s komunalnimi odpadnimi vodami						
REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Določitev kopalnih voda ⁵ na površinskih vodah in (izvajanje monitoringa kopalnih voda na površinskih vodah), izvajanje monitoringa in informiranje javnosti (informacijske table).	MOP - ARSO	2015-2020	Uredba o upravljanju kakovosti kopalnih voda (Uradni list RS, št. 25/2008) je podlaga za izvajanje ukrepov za zagotavljanje kakovosti kopalnih voda. Da bi se omogočalo varno kopanje, je treba med drugim določiti kopalne vode in jih označiti ter na teh območjih izvajati monitoring ter informirati javnost.	Kopalna mesta, ki so označena. Postavljene informacijske table.	10

⁵ Na večini mest na površinskih vodah, na katerih se ljudje običajno kopajo - vse celinske površinske vode v osrednji in severovzhodni Sloveniji - ni nobene uradno-formalne "kopalne vode", kjer bi se vsaj spremljala kakovost vode na parametre po predpisih za "kopalne vode" (Pri prvi določitvi kopalnih voda se je razumelo zahteve direktive le za naravne kopalne vode (reke, jezera, morje) in ne za umetna vodna telesa oziroma zaježitve nenaravnega nastanka (gramoznice, zaježitve...). Varno plavanje in kopanje v površinskih kopalnih vodah, <http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=116>
http://www.ivz.si/Mp.aspx?ni=116&pi=5&_5_id=2051&_5_PageIndex=0&_5_groupId=246&_5_newsCategory=&_5_action>ShowNewsFull&pl=116

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT
Izvajanje ustreznih delov zavez, navedenih v Pariški deklaraciji petega srečanja na visoki ravni za Vseevropski program za promet, zdravje in okolje (THE PEP).	Spodbujanje občin pri izvajanju ukrepov trajnostne mobilnosti	MZI	2016-2017	Sklep Vlade št. 50102-2/2014/6 z dne 10. 4. 2014, da nacionalno koordinacijo Evropskega tedna mobilnosti vodi predstavnik MZI MZI v okviru svojih rednih delovnih obveznosti izvaja aktivnosti spodbujanja občin pri izvajanju ukrepov trajnostne mobilnosti.	Število ukrepov trajnostne mobilnosti.	11
	Spodbujanje povezovanja znanosti, politike in prakse za področje prometa, zdravja in okolja Priprava osnutka akcijskega načrta za promet, zdravje in okolje	MOP-ARSO, MZI, MZ		Pariška deklaracija, katere osrednji moto je »City in Motion: People First!«, je bila sprejeta aprila 2014 na visokem ministrskem srečanju v Parizu. Deklaracija se zavzema za ureditev ljudem prijazne oblike trajnostnega prometa v mestih. S tem bo prispevala k trajnostnemu ekonomskemu razvoju, k trajnostni mobilnosti in večji energetski učinkovitosti, zmanjšanju hrupa ter k promociji politik in ukrepov s področja zdravih in varnih oblik prevoza. Pomemben del deklaracije je tudi vključevanje prometnih, zdravstvenih in okoljskih ciljev v prostorske načrte. Deklaracija predvideva za implementacijo več mehanizmov, Slovenija ocenjuje, da bi lahko prispevala nacionalni Akcijski načrt za promet, zdravje in okolje (NTHEAP). Vzporedno s programom THE PEP je organizirano tudi omrežje TRA -Transport and Research Arena, ki je organizirano tudi na nacionalni ravni. Spodbujanje delovanja omrežja v smislu povezovanja znanosti, politike in prakse je na področju prometa, zdravja in okolja ključnega pomena.	Sprejetje in izvajanje akcijskega načrta za promet, zdravje in okolje število izvedenih ciljnih raziskovalnih projektov v okviru omrežja TRA.	11a
	Promocija in nadzor uporabe varnostnih sredstev (uporaba čelad, odsevnikov, varnostnih pasov, otroških varnostnih sedežev) v prometu.	MNZ - AVP, NIJZ, občine	2015-2020	Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013-2022 in izvedbeni akti urejajo vsebine aktivnosti. V okviru Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa so načrtovane celoletne nacionalne akcije za najpogostejše dejavnike tveganja z opredeljenimi nosilci, časovnimi obdobji in aktivnostmi, ter akcijskimi načrti (varnostni pas in otroški sedeži: maj in september, uporaba čelade: april, maj, september; pešci: oktober, februar). Pod vplivom zelo uspešnega programa Pasavček, ki ga izvaja AVP, se je od leta 2005 povečala stopnja pripetosti otrok z 53% na 92% v povprečju, ostajajo pa problematične krajše vožnje v lokalnem okolju. Ker gre za dinamično ciljno skupino (rojvajo se novi otroci), je potrebno nenehno ozaveščanje.	Delež uporabe varnostnih sredstev, ugotovljen pri nadzoru.	12

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Implementacija ukrepov prometne varnosti vključno z izobraževanjem in promocijo varnosti za otroke, starše, voznike in druge udeležence v prometu	Informiranje, izobraževanje, osveščanje in nadzor voznikov motornih vozil glede uživanja alkohola, prepovedanih drog in drugih psihoaktivnih snovi ter zmanjševanje dostopnosti do le-teh zaradi večje varnosti otrok.	MNZ - AVP (MZ-NIJZ, RK)	2015-2020	Delež povzročiteljev prometnih nesreč, ki so pod vplivom alkohola, v zadnjih letih upada sorazmerno z zmanjševanjem števila prometnih nesreč in se giblje okoli 10 %. Delež prometnih nesreč s smrtnim izidom, ki so jih povzročili alkoholizirani povzročitelji, se nekoliko znižuje v zadnjih letih, leta 2013 je delež znašal okoli 30 %. Alkoholiziranost povzročiteljev po starosti je najvišja v starostni skupini med 24 in 34 let. Največ prometnih nesreč pod vplivom alkohola se zgodi na cestah v naseljih in v njihovi bližini (regionalne in lokalne povezave). V letu 2011 so bili kot dodatni ukrepi uvedeni tudi rehabilitacijski programi za kršitelje, ki so vozili pod vplivom alkohola nad 0,52 mg/l krvi alkohola. Nacionalna akcija Alkohol je v okviru NPVCP načrtovana v juniju, novembru, decembru vsako leto.	Število primerov uživanja prepovedanih snovi v prometu, ugotovljenih pri nadzoru.	13
	Informiranje, izobraževanje, osveščanje in nadzor omejitev hitrosti in uvedba ukrepov za umiritev prometa v neposredni okolici vzgojno-izobraževalnih ustanov.	MNZ - AVP (MZI, MK, Občine)	2015-2020	Neprilagojena hitrost je eden izmed glavnih dejavnikov tveganja prometnih nesreč (v letu 2013 je 40 % vseh udeležencev umrlo v prometnih nesrečah, ki so nastale zaradi neprimerne oziroma neprilagojene hitrosti). Zaradi neprimerne oziroma neprilagojene hitrosti je na slovenskih cestah leta 2013 umrlo 49 oseb (ali 39 % vseh umrlih), ter bilo hudo telesno poškodovanih 245 ljudi (ali 35 % vseh hudo telesno poškodovanih). Kar 44 % prometnih nesreč zaradi neprilagojene hitrosti se je zgodilo v naseljih, dodatnih 6 % na lokalnih cestah izven naselij. Nacionalna akcija Hitrost je načrtovana maj, junij, avgust vsako leto.	Delež kršitev omejenih hitrosti ugotovljen pri nadzoru.	14
	Nadgraditi (že vključene) vsebine prometne varnosti v redni učni program za vzgojno-izobraževalne ustanove spodbujanje trajnostne mobilnosti.	MZI, MIZŠ, MNZ - AVP	2015-2020	Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013-2022 in izvedbeni akti urejajo vsebine aktivnosti tega cilja. V okviru aktivnosti NPVCP so načrtovane priprava nadgradnje usposabljanja Programa za vožnjo kolesa, medpredmetno povezovanje vsebin prometne vzgoje, priprava strategije kulture in vzgoje v prometu v sistemu vzgoje in izobraževanja, usposabljanje učiteljev za izvajanje programov.	Izdelano nadgrajeno gradivo prometne varnosti. Izdelan implementacijski program. Vključitev v VIZ.	15

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Razvijati in razširiti programe promocije varnosti v prometu v zdravstveno-vzgojni program v Šolah za bodoče starše.	MNZ – AVP, MZ - NIJZ	2015-2020	<p>V okviru projekta Prva vožnja, varna vožnja se v okviru Šol za bodoče starše izvajajo vsebine osveščanja in informiranja o pravilni uporabi otroških varnostnih sedežev med vožnjo. Področje uporabe varnostnega pasu je eno izmed prioriternih področij varnosti v okviru NPVCP. Cilj: nič mrtvih in hudo telesno poškodovanih otrok v prvem življenjskem obdobju.</p> <p>V akciji Prva vožnja, varna vožnja za spodbujanje uporabe otroških varnostnih sedežev že iz porodnišnice z zagotavljanjem strokovne podpore, demonstracijskih naprav in otroških varnostnih sedežev v okviru porodnišnic po Sloveniji. V letu 2013 je bilo izvedenih v okviru AVP 19 predavanj, povprečno je bilo na enem predavanju 40 staršev, skupaj torej preko 800 bodočih staršev, ki vedo veliko več o pravilni uporabi otroških avto sedežev v avtomobilu. Predavanja so potekala v okviru porodnišnic ter zdravstvenih domov. To delo je stalne narave, zahteva stalni razvoj in nadgradnjo ter poenotenje na ravni države.</p>	<p>Izdelano zdravstveno-vzgojno gradivo za starše.</p> <p>Izdelan implementacijski program.</p> <p>Število šol za starše, ki izvajajo poenoteni program.</p>	16
	Spremljanje in posodabljanje programov v šolah za voznike in voznike začetnike (npr. vključevanje tvegane vožnje pod vplivom alkohola).	MZI, MNZ - AVP, MZ - NIJZ, RK	2015-2020	<p>V okviru Nacionalnega programa varnosti cestnega prometa so mladi vozniki (od 15 – 24 let starosti) obravnavani kot posebna prioriteta ciljna skupina. Temeljni cilj: zmanjšati število umrlih mladih voznikov za 50 % oz. v letu 2022 ne sme umreti več kot 8 mladih voznikov. Število hudo telesno poškodovanih in umrlih mladih voznikov (15 – 24 let) se je v obdobju 2001 - 2013 zmanjšalo. V letu 2001 je v prometnih nesrečah umrlo 39 mladih voznikov, v letu 2013 pa 12 mladih voznikov.</p> <p>V letu 2013 je bilo od skupaj 15.024 povzročiteljev prometnih nesreč - voznikov motornih vozil, 2.099 povzročiteljev prometnih nesreč - voznikov motornih vozil v starostni skupini med 18 in 24 let ali 14 %.</p>	Rednost posodabljanja programa glede na potrebe.	17

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Kontinuirano informiranje in ozaveščanje javnosti glede problema poškodb otrok v cestnem prometu; oblikovanje pozitivnih stališč o prometni varnosti.	MZI , MNZ - AVP, MZ - NIJZ, MK	2015-2020	Prometne nesreče so po SZO glavni razlog umrljivosti otrok in mladostnikov. Otroci spadajo v prometu med ranljivejše udeležence, ki zahtevajo posebno skrb, od zakonodaje, prometne vzgoje, prilagojene infrastrukture in nadzora nad ravnanjem drugih udeležencev v prometu. Otroci so v prometnih nesrečah udeleženi najpogosteje kot potniki v vozilih (cca. 40 % od 0 – 14 leta starosti), kot pešci (cca. 30%) ter kot kolesarji (cca. 15%). V okviru NPCV je zastavljen cilj Vizije 0 = torej nič mrtvih in hudo poškodovanih otrok v prometu ter predvidene aktivnosti prometne vzgoje na različnih ravneh izobraževanja in vzgoje.	Nabor in št. promocijskega materialna in drugih orodij za ozaveščanje.	18
	Spremljanje in pregled nad varnimi šolskimi potmi za varno udeležbo otrok v prometu.	Občine , SPV, MIZŠ, MNZ - AVP	2015-2020	Hoja in kolesarjenje sta doprinos k boljšemu zdravju. Pogoj za to pa so varne šolske poti. S predpisi je določeno, da naj bo pot do šole varna, po možnosti naj ne vodi čez zelo prometne ceste, nezavarovane železniške prehode in mostove.	Rezultati nadzora varnosti šolskih poti.	19
Upoštevanje potreb otrok in zagotavljanje varnosti otrok pri načrtovanju in oblikovanju ustanov, stanovanj, institucij za zdravstveno varstvo ter v načrtih mobilnosti in prometne infrastrukture. Zagotavljanje varnosti proizvodov.	Prizadevanje za zagotavljanje varnosti pred zastrupitvami in izvajanje nadzora: - kampanja ozaveščanja ljudi glede shranjevanja zdravil; - analiza stanja ureditve otrokom varnega pakiranja zdravil v državah EU; -priprava predloga za oblikovanje določbe za ovojnino, varno za otroke,	JAZMP , MOP, MGRT, MZ - NIJZ, UKCLJ-CZ, Lekarniška zbornica	2015-2017 2015-2017 2015	Med zunanjimi vzroki so zastrupitve četrti vzrok za hospitalizacijo otrok, starih 0-6 let. V letih 2008-2012 je bilo hospitaliziranih 272 otrok (0-6 let), od teh 43% oziroma 118 zaradi zastrupitev z zdravili (sedativno-hipnotična zdravila, analgetiki, antipiretiki, zdravila, ki delujejo na srce in žilje, diuretiki), 1 pa je umrl v letih 2007-2012. Najbolj so ogroženi otroci v starosti 1-3 leta (Vir: NIJZ) Predpis, ki ureja obe področji: otrokom varno embalažo za kemikalije in zdravila imajo Avstrija, Anglija, Nemčija, Madžarska, Islandija, Italija, Poljska, Škotska, Španija, Švedska, Wales (Vir: ECSA - Evropska zveza za varnost otrok (European Child Safety Alliance)). Zaradi zastrupitev z ogljikovim monoksidom je umrlo 5 otrok in mladostnikov (2007-2012), hospitaliziranih pa jih je bilo 52 (2008-2012) (Vir: NIJZ).	Sprejeti predpisi. Obseg in rezultati nadzora. Sprejeti standardi za proizvode glede ogljikovega monoksida.	20

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	<p>na evropskem nivoju za nadgradnjo evropske zakonodaje;</p> <p>- spodbujanje uporabe in nadzor ustreznosti detektorjev ogljikovega monoksida;</p> <p>-vključitev vidika nevarnosti zastrupitve z ogljikovim monoksidom v pripravo standardov za proizvode (kurilne naprave).</p>		<p>2015-2020</p> <p>2015-2017</p>	<p>Zakonodaja ne predvideva obveznih detektorjev ogljikovega Monoksida v zasebnih stanovanjskih objektih.</p>		20
	<p>Prizadevanja za zagotavljanje varnosti pred opekljami:</p> <p>-izdelava in redna javna predstavitev priporočil in ozaveščanje o pomenu in vzdrževanju zaščite pred ognjem (detektorji dima, tudi ogljikovega monoksida) in preprečevanju previsoke temperature vode v stanovanjskih objektih;</p> <p>-zagotavljanje varnosti proizvodov, s katerimi prihajajo v stik otroci (npr. spalno okolje, kopanje, igranje itd.) in izvajanje nadzora.</p>	<p>MOP, MGRT, MK, MZ - NIJZ, UKCLJ-CZ, Občine</p>	<p>2015-2017</p> <p>2015-2020</p>	<p>Zakonodaja ne predvideva obveznih detektorjev dima v zasebnih stanovanjskih objektih; niti maksimalne temperatura vode iz vodovodne pipe v zasebnih stanovanjskih objektih, niti detektorjev ogljikovega monoksida.</p> <p>Ne glede na to, se v primerih dobre prakse (nekateri občine) že izvajajo preventivni ukrepi v primeru neprofitnih stanovanj. Zaradi izpostavljenosti dimu in ognju je bilo v letih 2008-2012 hospitaliziranih 65 otrok in mladostnikov, 2 pa sta umrla v letih 2007-2012. Dve tretjini primerov se je zgodilo doma (Vir: NIJZ).</p> <p>Predpis o obvezni uporabi detektorjev za dim v javnih in zasebnih objektih imajo Finska, Francija, Islandija. (Vir:NIJZ).</p> <p>Zaradi oparin z vročimi tekočinami, snovmi in predmeti je bilo v letih 2008-2012 hospitaliziranih 393 otrok in mladostnikov, med njimi 328 zaradi vročih tekočin in hrane. Od tega je bilo 55 primerov posledica oparin zaradi vroče tekoče vode.</p> <p>Med zunanjimi vzroki so oparine peti glavni vzrok za hospitalizacijo otrok, starih 0-6 let, najbolj pa so ogroženi otroci stari 1-3 leta (Vir: NIJZ). Predpis o maksimalni temperaturi vode iz vodovodne pipe v zasebnih objektih ima Islandija (Vir: ECSA).</p>	<p>Sprejeta priporočila in objavljeni standardi.</p> <p>Obseg in rezultati nadzora.</p> <p>Obseg in rezultati ozaveščanja.</p>	21

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Zagotavljanje varnosti pred zadužitvami in zadavitvami prek varnih proizvodov, s katerimi prihajajo v stik otroci (npr. senčila, vrvice in vezalke pri otroških oblačilih) ter izvajanje nadzora.	MGRT, TIRS, MZ - NIJZ, ZIRS, MK	2015-2017	Med zunanjimi vzroki so zadužitve in zadavitve tretji glavni vzrok za smrt otrok, starih 0-6 let. V letih 2007-2012 so umrli 4 otroci (0-6 let), v letih 2008-2012 pa jih je bilo hospitaliziranih 79 (Vir: NIJZ).	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi. Obseg in rezultati nadzora.	22
	Zagotavljanje varnosti vseh javnih igrišč in izvajanje nadzora: -ureditev zakonodaje glede zahtev za varnost igrišč na javnih površinah; -posodobitev pravilnika o sanitarno higienskih pogojih, ki jih morajo izpolnjevati prostori osnovnih šol.	MGRT ⁶ , občine MIZŠ, MOP, MZI, TIRS, ZIRS,	2015-2020 2015-2016	Področje varnosti igral in otroških igrišč je razdeljeno med različne resorje (gospodarstvo, šolstvo, lokalna samouprava). Na podlagi analiz predpisov in opravljenih nadzorov se ugotavlja, da je za varnost igrišč v okviru vrtcev dobro urejena, prav tako področje, ki sodi v opravljanje gospodarskih dejavnosti (igrala na trgu, igrišča v okviru storitvenih dejavnosti – gostišča, turistične kmetije, trgovski centri) med tem, ko igrišča v lasti občin še vedno niso zadovoljivo urejena. Prav tako ni urejeno področje igrišč na področju šolstva.	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi. Obseg in rezultati nadzora.	23
	Zagotavljanje varnosti pred utopitvami: - obvezna ograditev	MOP, MORS,		Med zunanjimi vzroki so utopitve drugi glavni vzrok umrljivosti otrok, starih 0-6 let. V letih 2007-2012 je zaradi utopitev umrlo 5 otrok, v letih 2008-2012 pa je bilo zaradi »skoraj« utopitev hospitaliziranih 25	Sprejeti predpisi in objavljeni standardi nadzora.	24

⁶ - Za izdajo predpisov glede igrišč v vzgojno izobraževalnih ustanovah je pristojno Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport. Nadzor nad igrali v vrtcih opravlja ZIRS;
- Igrala, ki so del dopolnilne dejavnosti (kmetija, gostinstvo) in v trgovskih centrih nadzira Tržni inšpektorat RS, predpisi pa so v pristojnosti Ministrstva za gospodarski razvoj in tehnologijo.

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	<p>zasebnih bazenov (sprememba Pravilnika o tehničnih ukrepih in zahtevah za varno obratovanje kopališč in za varstvo pred utopitvami na kopališčih);</p> <p>- zagotavljanje varnosti proizvodov (npr. samostoječih bazenov, pripomočki za plavanje, pripomočki za kopanje) in izvajanje nadzora;</p> <p>- uporaba rešilnih jopičev na plovilih na vodi.</p>	MGRT, TI	<p>2015-2017</p> <p>2015-2020</p> <p>2016-2017</p>	<p>otrok. Od tega je bilo 17 hospitalizacij zabeleženih zaradi utopitev bazenih (vsi v zasebnih bazenih) in 5 hospitalizacij zaradi padca v vodo v naravi. Najbolj so ogroženi otroci, stari 1-3 leta (Vir: NIJZ).</p> <p>Predpis o obvezni ograditvi zasebnih bazenov imajo Bolgarija, Francija, Islandija, Italija, Litva, Norveška, Švedska (Vir: ECSA).</p> <p>Predpis o obvezni uporabi rešilnih jopičev na vodi za otroke imajo Bolgarija, Irska, Latvija, Poljska (Vir: ECSA).</p>	Obseg in rezultati uradnega nadzora.	24
	Razvoj in izvajanje izobraževanja za zdravstveno osebje in delavce v vzgojno-izobraževalnih zavodih za preprečevanje poškodb/zastrupitev.	MZ - NIJZ, UKCLj-CZ, MIZŠ	2015-2020	Programi svetovanja staršem s strani pediatra in programi obiskov na domu so z dokazi podprto uspešni in učinkoviti, priporoča jih tudi ECSA. Starši, zdravstveni in vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje.	Izdelan program izobraževanja in izvedba.	25
	Izdelava in vzdrževanje spletnega imenika mreže strokovnjakov s področja preprečevanja poškodb/zastrupitev.	MZ - NIJZ	2015-2020	Izmenjava informacij, sodelovanje med strokovnjaki, vodi k boljšemu delu.	Izdelan dostopen in vzdrževan spletni imenik.	26
	Razvoj in implementacija zdravstveno-vzgojnih programov in svetovanja o preprečevanju poškodb/zastrupitev ter	MZ – NIJZ, MIZP, MNZ - AVP,	2015-2020	Programi svetovanja staršem s strani pediatra in programi obiskov na domu so z dokazi podprto uspešni in učinkoviti, priporoča jih tudi ECSA. Starši, zdravstveni in vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje.	Izdelan program svetovanja in izvajanje.	27

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOBILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	promocija vključevanja v tečaje prve pomoči (splošna javnost, zdravstvo na primarni ravni, v šolah za bodoče starše in na domu, vzgojno-izobraževalni zavodi)	UKCLJ-CZ				27
	Vključitev vsebine preprečevanja poškodb/zastrupitev in prve pomoči v redni učni program za vzgojno-izobraževalne ustanove	MIZŠ , Urad za razvoj šolstva; MZ - NIJZ, UKCLJ-CZ, RK	2015-2020	Poškodbe so glavni vzrok umrljivosti otrok in mladostnikov, zato je pomembno osveščanje otrok in promocija varnosti. Vzgojno izobraževalni zavodi so ključni nosilci zdravstvene vzgoje.	Učna orodja in izobraževanje za vzgojitelje in učitelje za vzgojno-izobraževalne ustanove.	28
	Nadaljevanje izvajanja osveščanja otrok in mladostnikov o varnosti v/ob vodi in učenja plavanja kot obveznega dela predšolskega in šolskega učnega programa.	MIZŠ	2015-2020	S tem se zmanjša tveganje za utopitve, ki so drugi vzrok umrljivosti otrok od 0-6 let starosti.	Delež plavalcev med otroki od 6.-12. leta.	29
	Razvoj in implementacija programov promocije varnosti pri športu v javnem in zasebnem sektorju	MIZŠ	2015-2020	Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014-2023 predvideva to aktivnost. Letno je zabeleženih 410 hospitalizacij šolskih otrok in mladostnikov (7-19 let) zaradi športnih aktivnosti, kar je 13% hospitalizacij v tej starosti zaradi vseh poškodb doma in v prostem času. Pri športnih aktivnostih pride do poškodb predvsem zaradi padca pa tudi zaradi udarca ob/s predmetom in udarca ob/trčenja z drugo osebo. Fantje imajo 2 oziroma 3 -krat višje stopnje hospitalizacije kot dekleta.	Zmanjšanje števila poškodb. Izdelan program promocije varnosti pri športu.	30
Omiljeni negativni učinki širjenja mest na socialno-ekonomske, zdravstvene	Razvoj in implementacija priporočil za ukrepanje ob nujnih stanjih v	MIZŠ , MZ - NIJZ	2015-2020	Prva pomoč je ena od strategij za zmanjševanje bremena poškodb, saj vpliva na boljši izid po poškodbi. Analiza v vrtcih je pokazala, da je bilo nudenje prve pomoči neustrezno v skoraj polovici primerov	Izdelana priporočila za šole in posodobljena priporočila za vrtce.	31

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
in okoljske razmere, v sodelovanju lokalnih, regionalnih in nacionalnih oblasti	vzgojno-izobraževalnih ustanovah.			poškodb otrok. (Vir: NIJZ) Priporočila za ukrepanje ob nujnih stanjih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah zagotavljajo poenotenje strokovnih smernic in algoritmov za ravnanje pedagoškega osebja ob nujnih stanjih.		31
	Promocija in izdelava mobilnostnih načrtov za vzgojno-izobraževalne in druge javne zdravstvene ustanove	MZI, MZ - NIJZ, občine)	2015-2020	Z mobilnostnimi načrti v javnih ustanovah se zagotavlja trajnostna mobilnost, ki doprinese k bolj zdravemu življenjskemu slogu in je zgled ostalim deležnikom, da bi posnemali tako prakso.	Delež VIZ in javnih zdravstvenih ustanov, ki imajo mobilnostne načrte. Izvajanje teh načrtov v praksi.	32
Do leta 2020 vsem otrokom zagotovljen dostop do zdravega in varnega okolja v vsakodnevem življenju, v katerem bodo lahko pešali ali kolesarili do vzgojno-izobraževalnih ustanov, kot tudi zelene površine, na katerih se bodo otroci lahko igrali, bili telesno dejavni in spletali socialne vezi.	Nadaljevanje prizadevanj za zmanjševanje razlik v ravneh in kakovosti telesne dejavnosti, ki izhajajo iz razlik v socialno ekonomskem položaju družin otrok in mladostnikov.	MIZŠ, MZ - NIJZ	2015-2020	MIZŠ že izvaja programe, ki so zelo uspešni. Resolucija o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje, nosilec MZ, opredeljuje tudi aktivnost Projekt zdrav življenjski slog.	Zmanjšanje v aktivnosti omenjenih razlik.	33
	Spodbujanje skupnega gibanja otrok in staršev – gibanje družin. Projekt zdravi življenjski slog je ena od možnih spodbud	MZ - NIJZ MDDSZ	2015	Celotno področje priložnosti športne vzgoje otrok in mladine, ki vključuje posameznike od predšolskega do vključno srednješolskega obdobja, obsega programe vadbe, ki so prioriteto usmerjeni v dvig gibalne zmogljivosti, oblikovanje zdravega življenjskega sloga ter usvojitvi veselja do gibanja ter športnega udejstvovanja.	Delež družin, ki se redno skupaj gibljejo.	34
	Izvajanje programov gibanja, ki so usmerjeni v spodbujanje veselja do gibanja .	MIZŠ	2015	Nacionalni program športa v Republiki Sloveniji 2014-2023	Delež anketiranih, ki se redno gibajo.	35
	Razvoj specifičnih programov, ki bi bolj odgovarjali potrebam deklet, saj dekleta izkazujejo precej nižje ravni telesne dejavnosti kot fantje	MIZŠ – OKS, ZŠZ, ZRSŠ	2015	Olimpijski komite Slovenije (OKS) ima komisijo za šport žensk, ki pripravlja posebne programe za spodbujanje športa deklet	Število registriranih športnic.	36

Prioritetni cilj 2: Zmanjševanje problema poškodb in debelosti preko varnega okolja, telesne dejavnosti in zdrave prehrane						
REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Vključitev ukrepov za spodbujanje telesne dejavnosti za zdravje pri izdelavi urbanističnega plana in plana infrastrukture	MZ, MOP, MIZ, občine	2015-2020	Za več gibanja in boljše zdravje je potrebno ustvariti pogoje, ki bodo omogočali telesno dejavnost v varnem in zdravem okolju s poudarkom na ohranjanju in vzdrževanju zelenih površin. Z ukrepi je treba spodbujati bolj ekološke in bolj zdrave načine transporta ter zagotoviti javne površine, ki bodo spodbujale gibanje in zdrav način življenja (varne in hkrati privlačne kolesarske steze in poti do pomembnih javnih zbirališč, npr ob gozdu, reki ipd., varne šolske poti, parki).	Sprejeti in uveljaviti smernice za načrtovanje prostora z vidika vplivov na zdravje ljudi. Delež OPN in DPN, ki so skladni s smernicami.	37
	Spodbujanje šol in občin, da otrokom in mladostnikom ter družinam omogočijo brezplačen dostop do šolskih telovadnic in drugih športnih površin v popoldanskem času.	MIZŠ, Občine	2015-2020	Prost dostop do športnih objektov bi pomenil možnost za povečano gibanje in zdravo druženje ljudi.	Delež občin, kjer je omogočen prost vstop do zadevnih objektov.	38
Izvajanje Akcijskega načrta SZO za prehransko politiko (2014–2020), predvsem z izboljšanjem prehranske kakovosti šolskih obrokov in zagotavljanjem podpore lokalni pridelavi/proizvodnji in porabi hrane, kjer je tako mogoče zmanjšati vpliv na okolje in zdravje.	Vzpostavljanje pogojev na lokalnem nivoju za povečanje samooskrbe gospodinjstev. Opredelitev lokalne trajnostne oskrbe v programih izobraževanja za osnovne in srednje šole.	MKGP, MIZŠ, MZ	2015-2020	Aktivnosti se izvajajo prek Resolucije o nacionalnem programu o prehrani in telesni dejavnosti za zdravje, nosilec je MZ, sodelovanju z MJU, MKGP in MIZS, in Zakona o šolski prehrani.	Tradicionalni slovenski zajtrk in dan slovenske hrane. Površine kmetijskih zemljišč v uporabi.	39
	Omejevanje trženja in oglaševanja ² nezdrave hrane in pijače otrokom, in preprečevanje zavajajoče ponudbe nezdravih živil za otroke prek vab kot so igrače v živilih ipd.	MZ - NIJZ, MK, MGRT, MIZŠ, MKGP	2015-2020	Prek masovne ponudbe in vztrajnega, prefinjenega oglaševanja se pridobiva med otroki in mladostniki bodoče potrošnike, ki se jih prek te ponudbe navaja na nezdrav življenjski slog. Po podatkih ZPS se trženje intenzivno pojavlja tudi v vzgojno-izobraževalnih ustanovah preko brezplačnih gradiv in pripomočkov. Otroci in tudi druge ranljive skupine so temu še bolj izpostavljeni. Zato je treba ukrepati s predpisi na ravni države, ki mora zaščititi	Sprejeti in uveljaviti predpisi o omejitvah in prepovedih. Rezultati nadzora.	40

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
				interese, še posebej ranljivih skupin.		40
	Vzpostavitev dojenju prijaznih okolij na javnih mestih in širitev mreže dojenju prijaznih ustanov	MZ, Občine	2015-2020	Dojenje je pomembno za zdravje otroka in matere, saj pomembno vpliva na otrokov čustveni in telesni razvoj, primerno pridobivanje telesne mase ter poznejše sprejemanje različnih okusov pri prehajanju na običajno prehrano. Potrebno je krepiti širše zavedanje, da je dojenje naraven in najodličnejši način prehranjevanja.	Število mest namenjenih dojenju (kotički) oz. dojenju prijaznih ustanov.	41
V skladu s smernicami SZO o kakovosti zraka zmanjšanje izpostavljenosti ultra-drobnim prašnim delcem ter drugim snovem, posebej tistim, ki jih v okolje spuščajo industrija, promet in individualna kurišča, pa tudi prizemni ozon, da bi s tem zmanjšali pojav akutnih in kroničnih bolezni dihal ter bolezni srca in ožilja.	Omejevanje prometa za vozila, ki ne dosegajo predpisanih oz. določenih emisijskih standardov.			Kljub strogim emisijskim standardom za nova vozila, vozniki park še vedno sestoji iz vozil, ki uporabljajo konvencionalno tehnologijo (pre-EURO). To velja za starejša vozila, še posebej pa za tovorna vozila.	Delež osebnih vozil in lahkih tovornih vozil, na diesel in bencinski pogon, glede na uporabo EURO standarda (EURO 5, 4, 3, 2, 1, 0). Delež težkih tovornih vozil in avtobusov, glede na uporabo EURO standarda (EURO 5, 4, 3, 2, 1, 0).	42
	Spodbujanje občin, da javne objekte, kolesarske poti in bivalna naselja načrtuje v taki razdalji od obremenjenih prometnic, da emisije (hrup, izpušni plini) na teh območjih ne bodo presegali dovoljenih vrednosti in da bo zagotovljena najvišja možna prometna varnost.	MZ, MOP, občine	2015-2020	V Ljubljani živi v neposredni bližini ceste približno 50% prebivalstva. Podobna situacija je tudi v drugih krajih v Sloveniji. Z vidika zmanjšanja izpostavljenosti prebivalcev neposrednim izpustom iz prometa (predvsem delcem) in hrupu, je smiselno občine spodbujati k takšni prostorski umestitvi stanovanjskih objektov in kolesarskih stez, da obremenjevanje okolja ne bo škodljivo za zdravje ljudi in bo istočasno tudi prometno varno. Pri tem je pomembno, da je do javnih ustanov, kot so vzgojno-izobraževalne ustanove mogoč dostop s kolesom po kolesarski stezi. S pravilno umestitvijo objektov v prostor lahko preprečimo ali pripomoremo k zmanjšanju astme in kroničnih obolenj dihal.	Sprejeti in uveljaviti smernice za načrtovanje prostora s stališča javnega zdravja pred vplivi iz okolja. Delež OPN in DPN, ki so skladni s smernicami. Delež prebivalcev, ki živijo v neposredni bližini ceste Varna dostopnost javnih ustanov s kolesom.	43

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Izvajanje Okvirne direktive 2008/50 o kakovosti zunanega zraka in čistejšem zraku za Evropo, Konvencije o čezmejnem onesnaževanju zraka na velike razdalje preko meja iz leta 1979 in ponovni pregled določil protokolov, ter uveljavitev teh protokolov, kjer je to potrebno. Protokol iz leta 2012 vsebuje zaveze za zmanjšanje PM 2.5 delcev (tudi črnega ogljika-saj). Zagotavljanje območja čistega zraka v	Spodbujanje občin k ozelenitvi mest. Spodbujanje občin k ureditvi kolesarskih stez in ureditvi dostopa s kolesi do javnih ustanov kot so upravne enote, vzgojno-izobraževalne ustanove in podobno z uporabo okolju prijaznih vozil.	MOP		Pomemben vidik psihofizičnega zdravja je tudi ozelenitev mestnih središč. S tem zmanjšamo hrup v okolju, toplotno obremenitev, ki je značilna za topla poletja, izboljšamo kakovost zraka, omogočimo telesno dejavnost za zdravje in druženje posameznikov na prostem.	Delež zelenih urbanih površin. Delež OPN in DPN ter drugih planov, ki so skladni s smernicami za načrtovanje prostora s stališča javnega zdravja pred vplivi iz okolja.	43a
	Spodbujanje občin pri pripravi celostnih prometnih strategij	MZI, MOP	2018-2020	Namen okoljske cone je zmanjšanje onesnaženosti zraka z delci, dušikovimi oksidi, cilj pa sprememba potovalnih navad občanov. Okoljska cona omejuje dostop v mestno središče osebnim, lahkim tovornim vozilo in težkim tovornim vozilom. Izvajanje ukrepa je pogojeno s predpisom o označevanju vozil. Primer testne okoljske cone je že vzpostavila Mestna občina Maribor.	Priprava in izvajanje predpisa o označevanju vozil za potrebe delovanja okoljske cone. Število sprejetih celostnih prometnih strategij.	43b
	Ugotovitev ali na opredeljenih prekomerno onesnaženih območjih dejansko obstaja večje tveganje za zdravje oziroma ali so na teh območjih ljudje bolj bolni	MZ- NIJZ	2018-2020	Na podlagi zbranih podatkov o prekomerno onesnaženih območjih, izpostavljenosti in obolevanju tam živeče populacije pripraviti raziskave za konkretne primere in na tej podlagi vzpostaviti nacionalne/lokalne politike za obvladovanje tveganj.	Raziskave kot podlaga za ukrepe.	43c
Zmanjševanje onesnaženosti okolja zaradi starih bremen	Povezovanje zdravstvene in okoljske inšpekcije	MOP	2015-2020	Za reševanje problematike, ki sodi v mejno področje okoljskega in zdravstvenega resorja je potrebno vzpostaviti medresorsko in multidisciplinarno sodelovanje (npr. problem smradu, izpustov in drugih emisij, kjer je poleg okolja ogroženo tudi javno zdravje). Ustanovi se medresorska delovna skupina za usklajevanje odziva na dogodke, ki predstavljajo tveganje za javno zdravje in okolje, da bi vsak vpleten organ lažje prepoznal svojo vlogo in v skladu z njo lahko tudi ukrepal.	Ustanovljena medresorska delovna skupina na ravni okoljskega in zdravstvenega inšpektorata RS.	44

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Razširitev programov za spremljanje, nadzor in obveščanje, vključno s programi, ki so povezani z uporabo goriv pri prevozu in v gospodinjstvih.	<p>Poostreitev nadzora nad individualnimi kurišči (in preprečevanje kurjenja odpadkov)</p> <p>Spodbujanje občin k učinkovitejši rabi energije in k uvajanju OVE (sonce, geotermalna energija, veter)</p>	MOP, MZI, MNZ, občine	2015-2017	Rezultati monitoringa kakovosti zunanjega zraka kažejo preseganja dnevne mejne vrednosti delcev PM10, katerih glavni vir so v urbanih središčih male kurilne naprave. Te kot kurivo uporabljajo neustrezno pripravljeno lesno biomaso ali celo odpadke. Zato je pomembno spodbujanje občin k učinkovitejši rabi energije in k uporabi večjega deleža obnovljivih virov energije.	<p>Energetska učinkovitost in raba energije v gospodinjstvih.</p> <p>Raba obnovljivih virov energije.</p> <p>Izpostavljenost otrok onesnaženemu zraku zaradi delcev PM₁₀ in PM_{2.5}.</p> <p>Astma in alergijske bolezni pri otrocih.</p> <p>Umrljivost dojenčkov zaradi bolezni dihal.</p>	45
	Nadgradnja sistema za spremljanje in napovedovanje kakovosti zraka za zmanjševanje izpostavljenosti ranljivih skupin prebivalstva z obveščanjem javnosti, lokalnih skupnosti, vzgojno-varstvenih in izobraževalnih ustanov, bolnišnic ter domov za ostarele.	MOP – ARSO, MZ - NIJZ	2015-2018	S ciljem zmanjšanja izpostavljenosti prebivalcev onesnaženemu zraku bo nadgrajen sistem za spremljanje, napovedovanje in obveščanja o kakovosti zraka. Ker lahko tudi posameznik s svojimi navadami prispeva k izboljšanju zraka, bo organizirano seznanjanje širše javnosti o stanju kakovosti zraka, vzrokih onesnaženosti in vplivih na zdravje ljudi.	<p>Dostop do osveženih, točnih podatkov o kakovosti zraka na spletni strani ARSO.</p> <p>Vzpostavljen sistem napovedovanja in obveščanja o onesnaženosti zraka in pripravljene zdravstvene smernice v primeru prekomerne onesnaženosti zraka.</p>	46

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Seznanjanje zainteresirane javnosti o stanju kakovosti zraka, vzrokih za morebitno čezmerno onesnaženost in o vplivih na zdravje in okolje				Ustanovljena MDS za sodelovanje pri reševanju vprašanj, tudi zraka, ki bo vključevala vse deležnike (povezava-skupina za toksikovigilanco). Kazalci ARSO: www.kazalci.arso.gov.si	46
Medsektorske politike in pravila, ki bodo omogočali znatne spremembe pri znižanju onesnaženosti zraka v zaprtih prostorih, spodbude in priložnosti, s katerimi bo državljanom zagotovljen dostop do trajnostnih, čistih in zdravih energetskih rešitev doma in na javnih mestih.	<p>Priprava in uveljavitev Priporočila o dopustnih koncentracijah posameznih onesnaževalcev v prostorih, kjer otroci preživljajo večji del dneva (vzgojno-izobraževalne ustanove, javne ustanove).</p> <p>Izvajanje meritev koncentracije radona v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in drugih javnih ustanovah.</p> <p>Osveščanje in ukrepi za ustrezno energetsko sanacijo stavb, posebej v vzgojno izobraževalnih zavodih, da ne bo povečano tveganje zaradi radona.</p>	MZ – NIJZ, URSVS	2015-2020	<p>Radon, plesni (NIJZ dopolni glede izpostavljenosti, oz druge podatke kot argumentacijo)</p> <p>Skladno s Programom sistematičnega pregledovanja delovnega in bivalnega okolja ter osveščanja prebivalstva o ukrepih za zmanjšanje izpostavljenosti zaradi prisotnosti naravnih virov sevanj (Uradni list RS, št. 17/2006) se bodo izvajale meritve koncentracije radona v vzgojno-izobraževalnih ustanovah in javnih ustanovah.</p>	<p>Število osnovnih meritev koncentracij radona letno.</p> <p>Število meritev s katerimi se išče vir radona v prostoru.</p> <p>Število ozaveščanj prebivalstva o radonu.</p> <p>Vključitev EKO sklada v preventivo za radon s pogoji ob ukrepih dodeljevanja sredstev.</p> <p>Meritve v energetsko saniranih stavbah ne kažejo povišane koncentracije radona.</p> <p>Meritve opravljene v vseh objektih, ki se sanirajo tudi z javnimi sredstvi.</p>	47

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Izvajanje sanacijskih posegov na že obstoječih stavbah, kjer je vrednost radona presežena: tampona do talnih in stenskih razpok, ustrezno prezračevanje prostorov.	MZ - URSVS, MIZŠ, občine,	2015-2020	V stavbah, kjer bo ugotovljena povišana koncentracija radona je potrebno pristopiti k ukrepom za njeno zmanjšanje. Ukrepi pa so lahko enostavnejši kot je to prezračevanje ali kompleksni, ki vključujejo gradbene posege.	Delež saniranih stavb, glede na ugotovljeno potrebo po sanaciji.	48
Izvajanje smernic SZO o kakovosti zraka v zaprtih prostorih. Vsakemu otroku zagotovljeno zdravo okolje v zaprtih prostorih vzgojno-izobraževalnih ustanov in javnih rekreacijskih centrov.	Izobraževanje zdravstvenih delavcev in zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah o načinih zmanjšanja izpostavljenosti otrok onesnaženemu zraku v zaprtih prostorih (onesnaževalcem, ki nastajajo pri pripravi hrane, ogrevanju prostorov, alergenom, cigaretnemu dimu).	MZ – NIJZ, MIZŠ	2015-2020	Preliminarne meritve kakovosti zraka v razredih kažejo, da vrednosti CO ₂ ob koncu pouka presegajo priporočene vrednosti. Zato je potrebno zagotoviti ustrezno kakovost zraka v notranjih prostorih.	Nabor in št. promocijskih materialov in drugih orodij za osveščanje zdravstvenih delavcev in zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah.	49
	Izvajanje ciljnih raziskav in vzpostavitve spremljanja izpostavljenosti otrok onesnaženemu zraku v zaprtih prostorih.	MZ - NIJZ ARRS, MIZŠ	2015-2020	Zakon o varstvu okolja – uveljavitev previdnostnega načela K boljšemu poznavanju zdravstvenih posledic izpostavljenosti otrok onesnaženemu zraku lahko dodatno pripomorejo ciljno usmerjene raziskave. Te omogočajo nadaljnji razvoj, saj odpirajo nova vprašanja. Z njihovo uveljavitvijo bi ustvarili boljše sodelovanje med znanostjo in politiko ter politiko in odločevalci. Povečal bi se prostor za akademsko delo, ki nudi izhodišča za nadaljnje strokovno delo.	Št. izvedenih ciljnih raziskav o onesnaženemu zraku v zaprtih prostorih.	50

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
Zmanjšanje ali odprava tveganja za zdravje otrok in mladostnikov pa tudi nosečnic in doječih mater zaradi izpostavljenosti škodljivim kemičnim, biološkim in fizikalnim dejavnikom.	Naloge s področja kemijske varnosti na podlagi sprejete kemijske zakonodaje in zakonodaje s področja fitofarmaceutskih sredstev.	MZ - URSK, MKGP	2015-2020	Zakonodaja, ki ureja področje kemijske varnosti, vzpostavlja celovite in kompleksne postopke in sisteme, namenjene identifikaciji in obvladovanju kemijskih tveganj na zdravje ljudi in okolje in predstavlja osnovno orodje za upravljanje kemijskih tveganj. Z doslednim in aktivnim izvajanjem teh postopkov in nadzorom izvajanja zakonodaje je mogoče obravnavati negativne posledice in s tem zmanjšati ali odpraviti tveganja za zdravje otrok in mladostnikov. Z zagotovitvijo delovanja pristojnih organov za izvajanje in nadzor teh predpisov, sodelovanja med inšpekcijskimi organi in povezovanjem podatkov in informacij o kršitvah in stanjem na terenu se vzpostavljajo ustrezni pogoji za učinkovito izvajanje teh mehanizmov.	Obseg/število neskladnih proizvodov in kršitev zakonsko predpisanih obveznosti. Delež/število pravočasno in pravilno izvedenih nalog v skladu z zakonodajo. Obseg inšpekcijskega nadzora. Število inšpekcijskih vzorcev in analiz.	51
	Priprava predlogov za harmonizirano razvrstitev snovi za kemikalije, ki so posebej nevarne za otroke in mladostnike.	MZ – URSK, NIJZ, NLZOH	2015-2020	Identifikacija snovi, ki imajo CMR in SVHC lastnosti kot podlaga za nadaljnje ukrepe za njihovo obvladovanje	Število razvrščenih snovi na predlog Slovenije.	52
	Koordinacija in izvajanje humanega biomonitoringa v RS, analiza podatkov in informiranje javnosti. Nadgradnja biomonitoringa glede na možne učinke kemikalij, na otroke in mladostnike. Vzpostavitev enotne baze podatkov biomonitoringa v Sloveniji kot podlage za ukrepe za izboljšanje javnega zdravja. NIJZ analizira in interpretira	MZ - URSK (izvajalci po programu)	2015-2020	Pridobitev neposrednih podatkov o izpostavljenosti slovenske populacije izbranim nevarnim kemikalijam kot podlaga za vzpostavljane nacionalnih/lokalnih politik za obvladovanje tveganj.	Delež statistično relevantne geografske in populacijske pokritosti RS z vzorčenjem. Število relevantnih okoljskih in zdravstvenih parametrov, vključenih v vzorčenje in analize.	53

	podatke.					
--	----------	--	--	--	--	--

OSNOVNI

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni z izboljšanjem kakovosti zraka zunaj in v zaprtih prostorih

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Priprava ukrepov za zmanjšanje "novih tveganj", ki ga povzročajo specifične skupine kemikalij (vključno z motilci endokrinega sistema in nanomateriali) na EU in nacionalnem nivoju (predlogi za avtorizacijo in omejitve in prepovedi).	MZ – URSK, NIJZ, NLZOH	2015-2020	Nova, neprepoznana in neobvladana tveganja povzročajo znatni delež obremenitev za zdravje in okolje; vzpostavitev učinkovitih ukrepov za njihovo prepoznavanje in obvladovanje zahteva nadnacionalni pristop zaradi globalnosti in kompleksnosti.	Število raziskav/objav na tem področju.	54
	Spremljanje uporabe kemikalij v kozmetičnih izdelkih, igračah in izdelkih splošne rabe, priprava predlogov ukrepov za obvladovanje tveganj (tatooji, razna modna sredstva...)	MZ – URSK, NIJZ, NLZOH	2015-2020	Zelo razširjene skupine proizvodov, uporaba zlasti pri mladih; specifična izpostavljenost. Kot kažejo podatki RAPEX, so lahko igrače vir tveganja za zdravje otrok zaradi različnih kemijskih, mikrobioloških in fizikalnih dejavnikov.	Sprejeti predpisi na tem področju. Rezultati nadzora.	55
	Toksikovigilanca - vzpostavitev nacionalne točke in sistematičnega spremljanja (monitoring) posledic rabe nevarnih kemikalij in doktrine vključitve okoljske anamneze.	MZ – NIJZ, URSK, UKC - CZ in drugi deležniki	2018-2019	Osnova za vzpostavitev sistema spremljanja in ovrednotenja vrste in obsega problematiko izpostavljenosti, učinkov na zdravje in tveganj za zdravje	Izdelan 10-letni trend izpostavljenost svincu in vzpostavljeni ukrepi za izboljšanje stanja. Vzpostavljena skupina za stalno spremljanje škodljivih učinkov kemikalij (toksikovigilanco).	56

Prioritetni cilj 3: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
<p>Zaščita vsakega otroka pred tveganji zaradi izpostavljenosti škodljivim snovem in preparatom, osredotočanje na nosečnice in doječe matere ter mesta, kjer otroci živijo, se učijo in igrajo. Prepoznavanje tveganj in njihova odprava, kolikor je le mogoče do leta 2015.</p> <p>Zaščita pred prepoznanimi tveganji za izpostavljenost karcinogenom, mutagenom in snovem, ki negativno vplivajo na reprodukcijo, vključno z radonom, ultravijoličnim sevanjem, azbestom in motilci hormonskega ravnovesja.</p>	<p>Opredelitev prekomerno onesnaženih območij in vzpostavitev ustreznih sanacijskih programov oz. izvajanje drugih ukrepov za preprečevanje nadaljnega onesnaževanja in varovanje zdravja tamkajšnjega prebivalstva, z vključitvijo lokalnih skupnosti, povzročiteljev industrijskega onesnaženja, kmetijskega resorja in drugih pristojnih ministrstev.</p>	<p>MOP, MZ (NIJZ) (ARSO občine)</p>	<p>2015</p>	<p>Na podlagi raziskav obstaja velika verjetnost, da onesnažena območja predstavljajo tveganje za zdravje ljudi.</p>	<p>Predpisi za sanacijo.</p> <p>Pripravljeni in uveljavljeni progami za varovanje zdravja prebivalstva, ki bivajo na prekomerno onesnaženih območjih.</p> <p>Pripravljeni in sprejeti progami sanacije.</p> <p>Zagotovljena sredstva za sanacijo.</p>	<p>57</p>
<p>Razviti v sodelovanju s SZO in z Mednarodno organizacijo dela (ILO) do leta 2015 nacionalni program za odpravljanje z azbestom povezanih bolezni.</p>	<p>Ugotovitev ali na opredeljenih prekomerno onesnaženih območjih dejansko obstaja večje tveganje za zdravje oziroma ali so na teh območjih ljudje bolj bolni.</p> <p>Informiranje, ozaveščanje in izobraževanje strokovne, splošne in politične javnosti o posameznih okoljskih tveganjih.</p> <p>Ozaveščanje in izobraževanje</p>	<p>MOP, MZ-NIJZ</p> <p>MZ – NIJZ, URSK, MK, MIZŠ, MOP, MDDSZ, UKCLJ - CZ, ZRSS</p>	<p>2018-2020</p> <p>2015-2020</p>	<p>Izpusti nevarnih snovi iz lokalnih virov imajo lahko vpliv na kakovost tal in vode, predvsem na podtalnico in s tem na kakovost pitne vode. Upravljanje onesnaženih in prekomerno onesnaženih območij je namenjeno ocenjevanju škodljivih učinkov na zdravje ljudi in na ekosisteme ter sprejetju in izvajanju ukrepov za izboljšanje stanja okolja, v skladu z veljavnimi zakonskimi zahtevami. V Sloveniji je kot degradirano območje razglašeno območje zgornje Mežiške doline zaradi prekomerne obremenjenosti s svincem, ki je posledica pretekle industrijske dejavnosti z odlokom.</p> <p>Za doseg visoke prioritete kemijske varnosti v družbi je potrebno ozaveščanje vseh javnosti.</p> <p>Statistike UKC - CZ kažejo, da tveganje za izpostavljenost in zastrupitve obstaja, povečuje se število kemikalij, nove kemikalije, idr.</p>	<p>Upravljanje in spremljanje upravljanja obremenjenih območij v Sloveniji.</p> <p>Uvedba in spremljanje kakovosti zemljine.</p> <p>Izvajanje biomonitoringa.</p> <p>Ukrepi za odpravljanje tveganj.</p> <p>Spremljanje dinamike izpostavljenosti/zastrupitev s kemikalijami.</p>	<p>58</p> <p>59</p>

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	otrok in staršev, zdravstvenih delavcev in zaposlenih v vzgojno-izobraževalnih ustanovah o ravnanju in shranjevanju kemikalij, biocidnih proizvodov in fitofarmacevtski sredstev, o načinih zmanjšanja izpostavljenosti otrok nanodelcem ter o tveganjih na zdravje.			Neprepoznana in neobvladana tveganja zaradi izpostavljenosti nanodelcem povzročajo obremenitev za zdravje in okolje.	Število ozaveščanj prebivalstva. Izdana ustrežna literatura za ozaveščanje vseh javnosti.	59
	Pospeševanje varnega odstranjevanja azbestnih streh v skladu s predpisi prek ozaveščanja.	MZ – NIJZ, MOP, Ekosklad, MIŽŠ, MDDSZ	2015-2020	Kljub sprejetim predpisom je v uporabi še veliko azbestnih izdelkov, predvsem streh in vodovodnih cevi.	Delež vzgojno izobraževalnih ustanov, ki ima odstranjeno azbestno kritino. Delež vodovodnih sistemov, ki nima azbestnih cevi.	60
	Zagotovitev systemske spodbude za varno odstranitev nevarnih materialov (azbest, svinec) v okolju, ki lahko ob nepredvidenih dogodkih (npr. vremenske ujme ali druge nesreče) povzročijo kontaminacijo okolja.	MOP, Ekosklad, MIŽŠ, MDDSZ	2015-2020	Predpisi sicer obstajajo, a strošek pravilnega odlaganja ne spodbuja k pravilnemu odlaganju, zato bi bilo treba poskrbeti za finančne spodbude in ozaveščanje.	Pravna podlaga za systemske spodbude. Delež vzgojno izobraževalnih ustanov, ki ima odstranjeno azbestno kritino oziroma svinec.	61
	Priprava/dopolnitev zakonodaje za uporabo ustreznih in varnih materialov v novogradnjah in obnovah, z upoštevanjem vplivov na kakovost zraka v notranjih prostorih javnih objektov (pregled zakonodaje).	MOP MGRT, MZI, MZ - NIJZ	2016-2019	Vgradnja kontaminiranih materialov (pesek z vsebnostjo svinca), lahko povzroča tveganje za zdravje.	Sprejeti predpisi zmanjšanje uporabe škodljivih materialov v novogradnjah in pri obnovah kakovost zraka v javnih prostorih.	62

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIK	Z. ŠT.
	Analiza stanja izpostavljenosti radonu na nacionalni ravni in za izvedbo ustreznih ukrepov za zmanjšanje tveganja, prednostno za vzgojno izobraževalne zavode.	MZ – URSVS, MOP, MDDSZ	2015-2020	Dolgoročni načrt je priprava atlasa radona za Slovenijo. Skladno z vsebino prenovljene EURATOM direktive o osnovnih varnostnih standardih na področju varstva pred sevanji po glede na predlagano znižanje mejnih vrednosti koncentracij radona v prostorih pripraviti usmeritve za izvajanje ustreznih ukrepov	Pripravljen program sistematičnega pregledovanja okolja za naslednje obdobje od leta 2015 dalje.	63
	Ozaveščanje in ukrepi za preprečevanje negativnih vplivov podnebnih sprememb na zdravje.	MZ - NIJZ, MOP, MZI	2015-2020	Podnebne spremembe vplivajo na zdravje	Dokumenti o blaženju in prilagajanju na podnebne spremembe v katerih je upoštevan tudi vpliv na zdravje ljudi.	64
	Stalno ozaveščanje prebivalstva, s poudarkom na predšolskih otrocih in njihovih starših, šolarjih ter dijakih, glede škodljivih učinkov ultravijoličnih žarkov in o načinih pravilne zaščite Priprava predpisa za zaščito oseb, predvsem oseb mlajših od 18 let, pred umetnimi viri ultravijoličnih žarkov.	MZ - URSVS, NIJZ, ZSD, ZRŠŠ	2015-2020 2015	Za ustavitev trenda naraščanja kožnega raka in še zlasti malignoma v Sloveniji je potrebno med celotnim prebivalstvom doseči spremenjen odnos do namernega izpostavljanja sončnim žarkom. Zakonodaja že odsvetuje uporabo solarijev za osebe mlajše od 18, želimo doseči prepoved uporabe solarijev za mlajše od 18 let (to že imajo nekatere EU države).	Trend uporabe solarijev. Predpis o prepovedi uporabe solarijev za mlajše od 18 let.	65
Nova spoznanja, na podlagi (epidemioloških) raziskav, o potencialno negativnih učinkih kemijskih povzročiteljev hormonskih motenj in	Nadgradnja sistema za spremljanje onesnaženosti zraka, ugotavljanje vzrokov čezmernih obremenitev in analizo učinkov ukrepov za izboljšanje – projekt Sinica	MOP - ARSO	2016 -2020	Projekt je uvrščen v Operativni program Kohezijskih sredstev za naslednjo finančno perspektivo ter v predlog projekta "LIFE +".	število merilnih mest število merjenih parametrov (npr. na PM 2,5).	66

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
<p>bioakumulativnih kemikalij ter njihovih kombinacij, kakor tudi spodbujanje uporabe nadomestnih snovi, za katere vemo, da so varnejše. Povečano število raziskav o obnašanju nanodelcev v organizmu in njihovih učinkih, o uporabi nanodelcev v izdelkih in nanomaterialih ter o prisotnosti elektromagnetnih polj, da bi ocenili morebitne škodljive vplive izpostavljenosti.</p>	<p>Sistemska vključitev okoljske anamneze v klinično pediatrijo za zgodnje odkrivanje obolelih in vzpostavitev epidemiološkega spremljanja bolezni povezanih z škodljivimi dejavniki v okolju.</p>	<p>MZ - NIJZ UKC - CZ in drugi deležniki</p>	<p>2015</p>	<p>Eden o ključnih podatkov za ugotavljanje tako virov izpostavljenosti kot učinkov izpostavljenosti</p>	<p>Dopolnjeni vprašalniki z vprašanjem o okoljski anamnezi izvedena ozaveščanja zdravnikov za izvajanje v praksi.</p>	<p>67</p>
	<p>Stalno pridobivanje znanj strokovnjakov in izvajanje študij s področja posameznih okoljskih dejavnikov tveganja (izpostavljenost kemikalijam, kemičnim mešanicom, vplivi kemikalij na razvijajoči se plod, trans-generacijski učinki, vrste izpostavitve,...).</p>	<p>MZ - NIJZ, MOP, UVHVVR, ARSO, URSK</p>	<p>2015</p>	<p>Za ugotavljanje in vrednotenje tveganj, ki jih povzročajo kemikalije, so potrebna specifična znanja, ki jih je potrebno sproti dograjevati in obnavljati. Izobraževanja in usposabljanja strokovnjakov, ki opravljajo tovrstne naloge so zato predpogoj za strokovno in kakovostno opravljanje teh nalog in sledenje novim dognanjem in spoznanjem. Prav tako je potrebno z raziskavami in študijami nenehno razvijati in dograjevati naše vedenje o kemikalijah, njihovem obnašanju ter usodi v okolju, ter njihovih učinkih na zdravje ljudi in okolje.</p>	<p>Število izobraževanj. Število udeležencev.</p>	<p>68</p>
<p>Razvite sodobne metode za oceno zdravstvenega tveganja in koristi ter sprotni prenos v domačo prakso.</p>	<p>Spremljanje mednarodnih raziskav in sodelovanje pri raziskavah, za razumevanje in preprečevanje škodljivih učinkov elektromagnetnih polj (npr. prenosni telefoni, bazne postaje, visoko napetostni električni vodi, električni aparati,...) na zdravje otrok, nosečnic in razvijajočega se ploda, s posebnim poudarkom na latentnih učinkih dolgotrajne izpostavljenosti.</p>	<p>MZ - URSVS</p>	<p>2015-2020</p>	<p>V sodelovanju s strokovnimi institucijami za področje varstva pred neionizirajočimi sevanji je treba spremljati in spodbujati izvedbo raziskav oziroma se je treba vključiti v mednarodne projekte na področju razumevanja učinkov elektromagnetnih polj.</p>	<p>Število projektov oziroma raziskav, v katere so bile vključene oziroma so sodelovale slovenske strokovne institucije. Število opravljenih raziskav pred večjimi posegi v prostor (povečanje kapacitete daljnovoda, postavljanje baznih postaj..). Število daljnovodov lociranih v zemlji zaradi zmanjšanja tveganj.</p>	<p>69</p>

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Zbiranje informacij o učinkih kemikalij v različnih proizvodih in tehnologijah na zdravje otrok v dobi razvoja, preden pridejo v prodajo ali se jih spušča v okolje (zlasti za tiste, ki ne zapadejo pod REACH in podobne mehanizme).	MZ – NIJZ, URSK	2015-20120	Za celovito obravnavo tveganj je potrebno spremljati tudi prisotnost in izpostavljenost kemikalijam v proizvodih, ki sicer niso neposredno predmet področnih zakonodaj, lahko pa neposredno, ali preko sekundarne izpostavljenosti (npr. preko staršev) ogrožajo zdravje otrok. Za mnoge skupine proizvodov obstoječi zakonski predpisi niso ustrezno prilagojeni in ne omogočajo pravočasnega ukrepanja, zato je potrebno te izpostavljenosti in tveganja spremljati posebej, in po potrebi ukrepati na druge, neregulatorne načine.	Število novo odkritih proizvodov in tehnologij, ki ogrožajo zdravje otrok zaradi izpostavljenosti kemikalijam.	70
Zmanjšana izpostavljenost prebivalcev hrupu prometa in industrije zlasti v bivalnem okolju, vzgojno-izobraževalnih ustanovah in javnih rekreacijskih centrih.	Ozaveščanje otrok in mladine, staršev, učiteljev in vzgojiteljev o škodljivih učinkih zvoka, tudi izpostavljenosti prekomerni jakosti zvoka zaradi uporabe prenosnih predvajalnikov glasbe in ozaveščanje splošne javnosti o rešitvah za zmanjševanje hrupa in o načinih obvladovanja hrupa ter zaščite pred njim.	MZ – NIJZ, MOP, ZRSŠ	2015-2020	Bivalno okolje, kjer stalni hrup presega 55 dBA, predstavlja povečano tveganje za pojav bolezni srca in ožilja. Hrupno okolje v vzgojno-izobraževalnem okolju zmanjša kakovost razumevanja branega teksta in reševanja zahtevnih nalog ter tudi sicer vpliva na počutje in delo otrok. Poslušanje glasbe preko prenosnih predvajalnikov glasbe je ena od možnih nevarnosti za povečan pojav naglušnosti med mladimi. Za zmanjševanje hrupa v okolju smo odgovorni vsi in vsak lahko prispeva k zmanjšanju vznemirjenosti in motenj spanja, ki jih naše hrupne dejavnosti povzročajo. Potrebno je poznati tudi možnosti za zaščito pred hrupom in zmanjšanje negativnih posledic na naše zdravje in počutje.	Število izvedenih akcij, vsebine na spletni strani, gradiva, število mladostnikov, ki so aktivno sodelovali pri naših akcijah.	71
	Vključitev ukrepov za zmanjševanje izpostavljenosti hrupu pri izdelavi urbanističnega plana in plana infrastrukture in za ustrezno zvočno izolacijo predvsem vzgojno-izobraževalnih ustanov.	MOP - ARSO, MZI, občine, MIZŠ, MZ - NIJZ, ZRSŠ	2015-2020	Pri načrtovanju posegov v okolje je potrebna večja pozornost, da so območja varstva pred hrupom določena tako, da ne prihaja do konfliktnih situacij in potrebe po omilitvenih ukrepih. Pri vzgojno-izobraževalnih ustanovah naj se zagotovi mirno okolje, ki predstavlja dobre pogoje za učenje in delo.	Število vzgojno-izobraževalnih ustanov, ki so v območju prekomernega hrupa.	72

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	<p>Ocenjevanje in upravljanje okoljskega hrupa v skladu z Direktivo 2002/49EC.</p> <p>Vzpostavitev spremljanja hrupa in izpostavljenosti otrok v vzgojno-izobraževalnih ustanovah, kjer je bilo ugotovljeno, da je ustanova umeščena v hrupno okolje zaradi cestnega prometa.</p>	<p>MOP -ARSO, občine, MIZS, ZRSŠ</p>	2016-2017	<p>Zdravo bivalno okolje in zdravo okolje v vzgojno-izobraževalnih ustanovah so pogoj za dobro počutje in zdravje otrok ter nemoten in učinkovit proces učenja in razvoja.</p> <p>Izdelani kazalci okolja, ki obravnavajo hrup v okolici vzgojno-izobraževalnih ustanov, naj se uvrstijo med prioritete naloge v sklopu Operativnega programa varstva pred hrupom, ki bo podlaga za izvedbo omilitvenih ukrepov in torej posredno zmanjšanje hrupa tudi v notranjosti obravnavanih stavb.</p> <p>Zaščita pred hrupom je sicer pravno urejena za VIZ (Navodila za graditev OŠ v RS), določeni so odmiki od prometnega in proizvodnega hrupa, idr. Za vrtce velja tudi Pravilnik o normativih in minimalnih tehničnih pogojih za prostor in opremo vrtca, ki določa, da je priporočena naravna osenčenost igrišča z zazelenitvijo (10.čl. lega igrišča). 63.čl. v bližini stavbe morajo biti vrt, otroško igrišče, gozd ali park. Do njih mora voditi varna pot.</p> <p>Predvideno je tudi, kako se načrtuje lokacija in kaj vse je potrebno predvideti (npr. tudi rekreacijske površine).</p> <p>Lokalne skupnosti gospodarijo s tem prostorom, in morajo nadalje tudi to upoštevati.</p>	<p>Število vzgojno-izobraževalnih ustanov, kjer so bile izvedene meritve hrupa in predlagani ukrepi.</p>	73
	<p>Ugotavljanje akustičnega okolja v vzgojno-izobraževalnih ustanovah..</p>	<p>MIZŠ občine, MZI, MOP, ZRSŠ, MZ - NIJZ</p>	2015-2020	<p>Poleg hrupa iz okolja je v vzgojno-izobraževalnih ustanovah prisoten tudi hrup zaradi dejavnosti otrok oziroma učencev. Sanacija starih stavb je potrebna v okolju, kjer je v prostorih ugotovljen neprimeren odmevni čas.</p>	<p>Število vzgojno-izobraževalnih ustanov, kjer so bile izvedene meritve hrupa in predlagani ukrepi.</p>	74

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
	Priprava podlag za vzpostavitev sistema nutrivigilance – področje alergenov v prehrani otrok	MZ – NIJZ, UKCLJ-CZ Ljubljana in Maribor, Pediatrični kliniki, NVO	2015-2020	Alergije in druge preobčutljivosti na sestavine živil se po podatkih EFSA pojavljajo pri okoli 4-6% otrok. Pojavnost alergij in preobčutljivosti na hrano v razvitih deželah narašča. Intenzivnost alergijske reakcije je zelo odvisna od količine zaužitega alergena kot tudi od občutljivosti posameznika. Alergija posledično zaradi nujnih izbir specifičnih živil negativno vpliva na kakovost življenja posameznika, zlasti otrok in njihovih družin.	Vzpostavljen sistem za spremljanje in zaznavanje informacij ter ozaveščanje potrošnikov o alergenih in drugih snoveh, ki povzročajo preobčutljivosti v živilih.	75
	Ozaveščanje o zdravstvenih tveganjih povezanih z dopingom Sistemska ureditev izobraževanja o zdravstvenih tveganjih povezanih z dopingom Vzpostavitev nacionalnega registra zastupitev mladostnikov zaradi suma uporabe dopinga Vzpostavitev informativnega sistema za anonimno poročanje o sumih oziroma informacijah o uporbi dopinga pri mladostnikih.	SLOADO, UKC- CZLj, IFET – MF	2015-2020	Doping že dolgo ni več samo problem vrhunškega športa in vrhunskih športnikov, temveč vse bolj tudi problem splošne družbe, saj je zloraba in uporaba različnih kemijskih snovi, ki jih ob športnikih uporabljajo zlasti mladi pri estetskem oblikovanju svojega telesa. Obdobje zorenja bodočega vrhunškega športnika je dolgotrajen proces, kjer je zelo pomembna pravilna športna vzgoja in ozaveščanje o nevarnostih povezanih z uporabo in zlorabo v športu prepovedanih snovi. V Sloveniji izobraževanje o dopingu ni vključeno v redne učne programe, prav tako strokovni delavci (trenerji, fizioterapevti, ipd.), ki delajo z mladimi športniki, nimajo ustreznih znanj. Za dolgoročni razvoj mladega športnika, predvsem pa za preventivno delovanje pri mladih na sploh, bi bilo ključno, da postanejo aktivnosti ozaveščanja in izobraževanja o nevarni uporabi dopinga sistemsko urejene. Razširjenost dopinga spremljamo preko dopinških kontrol samo v vrhunškem športu (1% celotne populacije, ki se ukvarja s športom), zato podatkov	Vzpostavitev sistema spremljanja dopinga med mladimi športniki (otroci). Vzpostavitev rednega preventivnega izobraževanja o tem v šolah (tretja triada in srednjih šolah) in športnih organizacijah.	76

				o razširjenosti med mladimi športniki ni. Občasno se na kliničnih oddelkih srečujejo z določenimi		
--	--	--	--	---	--	--

Prioritetni cilj 4: Preprečevanje bolezni zaradi kemičnih, bioloških in fizikalnih dejavnikov tveganja

REZULTATI	AKTIVNOSTI	NOSILEC in sodelujoči	LETO IZVEDBE	UTEMELJITEV	KAZALNIKI	Z. ŠT.
				akutnimi zastrupitvami, ampak nacionalne evidence v Sloveniji ni. Potrebno bi bilo uvesti redno spremljanje, poročanje o sumih uporabe dopinga in hkrati povečati obseg testiranja na nacionalnih tekmovanjih mladih športnikov. Praksa iz tujine kaže, da se v določenih primerih doping začne že dopingom pri mladih športnikih.		76
Dvig ravni ozaveščenosti in znanja strokovne in splošne javnosti o zdravstvenih tveganjih, povezanih z okoljem.	Vzpostavitev nacionalne in regionalne koordinacije za izobraževanje in ozaveščanje na področju kemijske varnosti.	MZ - NIJZ	2015	Odsotnost celostne povezanosti deležnikov, poenotenega pristopa, vsebin, navodil in koordinacije delovanja na področju KV.	Vzpostavljen sistem za merjenje osveščanja ciljnih skupin.	77
	Priprava doktrine izobraževanja in ozaveščanja ter priprava programa	MZ – NIJZ, ZRSS	2015	Osnova in izhodišče za enoten in sistematičen pristop k izobraževanju na področju KV.	Izdelan predviden dokument.	78
	Priprava izobraževalnih in promocijskih gradiv za koordiniran pristop za formalne in neformalne oblike izobraževanja ter laično javnost.	MZ – NIJZ, ZRSS, URSK	2015-2020	Gradiva, ki so namenjena izobraževanju morajo biti usklajena z učnimi načrti za formalne oblike izobraževanja. Ostala gradiva za neformalne oblike izobraževanja morajo spodbujati zanimanje za problematiko nevarnih kemikalij v vsakdanjem življenju ter neposrednih in posrednih posledic za zdravje in okolje.	Gradiva pripravljena. Uporaba enotnih gradiv na celotnem območju Slovenije, glede na posamezne programe.	79
	Izvajanje izobraževanja in delavnic za ciljne skupine po programu.	Izvajalci po programu	2015-2020	Skrb za redno strokovno in posodobljeno izobraževanje z vključevanjem aktualne problematike KV.	Število izvedenih izobraževanj glede na ciljne skupine. Število udeležencev po ciljnih skupinah.	80
	Organizacija rednega letnega strokovnega posveta Kemijska varnost za vse.	ZRSS (MZ - NIJZ URSK)	2015-2020	Redno letno poglobljanje v izbrano tematiko s področja KV, vezano na lokalne posebnosti in s poudarkom na izvedbi posveta izmenično po	Izvedeni posveti.	81

				različnih krajih Slovenije ter redna letna izmenjava znanj in izkušenj.		
--	--	--	--	--	--	--

OSNOVATEK

Okrajšave

ARRS - Javna agencija za raziskovalno dejavnost Republike Slovenije
ARSO - Agencija Republike Slovenije za okolje
AVP - agencija za varnost v prometu
ECSA - Evropska zveza za varnost otrok (European Child Safety Alliance).
JAZMP - Javna agencija za zdravila in medicinske pripomočke
KV - kemijska varnost
MDDSZ - Ministrstvo za delo, družino, socialne zadeve in enake možnost
MF-IFET – Medicinska fakulteta v Ljubljani, Inštitut za farmakologijo in eksperimentalno toksikologijo,
MGRT - Ministrstvo za gospodarski razvoj in tehnologijo
MIZŠ - Ministrstvo za izobraževanje, znanost in šport
MJU – Ministrstvo za javno upravo
MK - Ministrstvo za kulturo
MKGP – Ministrstvo za kmetijstvo, gozdarstvo in prehrano
MOP - Ministrstvo za okolje in prostor
MNZ - Ministrstvo za notranje zadeve
MZ - Ministrstvo za zdravje
MZI - Ministrstvo za infrastrukturo
NIJZ - Nacionalni inštitut za javno zdravje
NLZOH – Nacionalni laboratorij za zdravje, okolje in hrano
NPVCP - Nacionalni program varnosti cestnega prometa 2013-2022
OKS – Olimpijski komite Slovenije
RK – Rdeči križ
SPV - Svet za preventivo in vzgojo v cestnem prometu
TIRS - Tržni inšpektorat Republike Slovenije
UKCLj – CZ - Center za zastrupitve v Univerzitetnem Kliničnem centru Ljubljana
URSK - Urad Republike Slovenije za kemikalije
URSVS - Uprava RS za varstvo pred sevanji
UVHVVR - Uprava RS za varno hrano, veterinarstvo in varstvo rastlin.
VIZ – vzgojno-izobraževalni zavodi
ZIRS - Zdravstveni inšpektorat Republike Slovenije
ZRSŠ – Zavod Republike Slovenije za šolstvo
ZŠZ – Združenje športnih zvez